

KUZHEY KORE’NİN GELECEĞİ

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ*

Giriş

Kuzey Kore’de Devlet Başkanı Kim Jong İl’in öldüğü 19 Aralık 2011’de medyaya bildirildi. Kuzey Kore'nin yeni lideri Kim Jong İl'in 27 yaşındaki oğlu Kim Jong Un oldu. Rejiminin önemli isimlerinin, Kim Jong Un'a tam destek verilmesi konusunda karar aldığı belirtiliyor. Kim Jong İl, 2008’de en küçük oğlu Kim Jong-un’a yetkilerini transfer etmeye başlayarak iktidara hazırlamaya başladı. 2010’da dört yıldızlı bir general olarak Halk Ordusu’na atadı. Şubat 2011’de ise ülkenin en güçlü organı olan Ulusal Savunma Komisyonu’nun Başkan Yardımcısı yaptı. Böylece Kim Jong-un, ülkenin iki numaralı ismi olmuştu. Bugüne kadar Kuzey ve Güney Kore arasında genellikle Kuzey’in neden olduğu casusluk, gemilere saldırı ve terör faaliyetleri kapsamında pek çok gerginlik yaşandı. 2010 yılında provakatif eylemlere girişti. Güney Kore’nin bir gemisini batırdı, bir adasını bombaladı. Bu eylemlerin Kim Jong’un oğlunun ordu içinde itibarını artırmak için düzenlendiği spekülasyonları yapıldı. Kuzey Kore’nin Güney Kore üzerindeki ihtirasları kadar önemli başka bir sorun ise nükleer silah edinme programının yarattığı bölgesel endişelerdir. ABD’nin üç önemli nükleer savaş senaryosundan¹ biri olan Kore yarımadasındaki savaş bölgedeki tüm potansiyel çatışmaların tetikçisi de olabilir. Bu makalede yeni lider Kim Jong Un’u nelerin beklediğine, Kuzey Kore’nin muhtemel geleceğine ve bölgesel güvenlik komplikasyonlarına odaklanacağız.

Kuzey Kore; 1950-2011

II. Dünya Savaşı’nın bitmesi ile Kore yarımadası üzerindeki Japonya hâkimiyeti sona erdi. Ancak, Soğuk Savaş’ın başlaması ile yarımada siyasi olarak ikiye bölündü ve güney kısmı ABD, kuzeyi ise Sovyetler Birliği tarafından işgal edildi. Böylece 38. paralelin kuzeyinde ve güneyinde ideolojik olarak farklı iki Kore devleti ortaya çıktı. 1948 yılında Kim İl-Sung tarafından Kuzey Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti kuruldu ve 1950 yılında bağımsızlığını ilan etti. Kuzey Kore’nin 25 Haziran 1950’de Güney Kore’yi işgal etmesi neticesi başlayan Kore Savaşı, Amerika ve müttefiklerinin daha sonra Çin Halk Cumhuriyeti’nin müdahalesi ile uluslararası bir boyut kazandı. 1953 yılında bir ateşkes anlaşması imzalanmasına rağmen iki ülke arasında her an savaş çıkmaya yakın bir gerginlik ortamı günümüze kadar devam etti. 2007 yılında iki ülke arasında bir barış anlaşması imzalanmış olmasına rağmen bu barış henüz kâğıt üzerindedir. Kuzey Kore Demokratik Cumhuriyeti, babadan oğla geçen bir iktidar anlayışı içinde tek partili bir komünist rejimdir. Kuzey Kore, nükleer, gizli, izole, oldukça askeri ağırlıklı ve ümitsizce fakir bir ülkedir.

Dünyanın en büyük dördüncü ordusuna sahip, son Stalinist ülke olan Kuzey Kore, 2006’da nükleer kulübe katıldı. Enerji sıkıntısı yanında 1990’larda açlıktan iki milyon çocuğun öldüğü ülkede çocukların beşte biri normal kilonun altındadır. Bu nedenle, BM tarafından özellikle çocuklara yönelik başlatılan gıda ve yiyecek yardımı günümüzde de devam etmektedir. Kuzey Kore’nin 23.1 milyon nüfusuna karşılık, Güney Kore 48.7 milyon nüfusa sahiptir (2008 rakamları). Kuzey Kore, bütçesinin üçte birini sürekli savunmaya harcayan askeri bir devlettir. Kuzey Kore kronik olarak

* İstanbul Aydın Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi, ORKAM Müdürü, saityilmaz@aydin.edu.tr

¹ Senaryolar için bakınız: Sait Yılmaz, *Ulusal Savunma, Strateji, Teknoloji, Savaş*, Kum Saati Yayınları, 2009, 545-552.

yiyecek sıkıntısı içindedir. Kuzey Kore'nin 40 milyar \$ olan (12 milyar \$ dış borç) GSYİH'na karşılık güneyin GSYİH'ı 890 milyar dolardır. Kuzey'in yıllık ihracatı bir milyar \$ iken, Asya kaplanı olan güneyin 320 milyar \$'dır (2006-2007 rakamları). Ancak, son on yılda Kuzey Kore'de önemli gelişmeler oldu. Artık elektrikler tüm gece yanıyor ve sokaklar özel arabalar ile doludur.

Kuzey Kore'nin kapalı rejimi ve uygulanan yaptırımlar ülkeyi kurulduğundan beri zor şartlar altında tutmuştur. 1987'de ABD, Kuzey Kore'yi terörü destekleyen ülkeler listesine aldı. 1993'de ise Uluslararası Atom Enerjisi'nin denetimini reddedince ABD ile ilişkileri daha da kötüleşti. 2003 yılında ABD, "Altı Taraflı Görüşmeler"e katılıncaya kadar Kuzey Kore ile ilişkisi oldukça sınırlı idi. Kuzey Kore'ye yönelik olarak nükleer ve balistik füze faaliyetleri ile insan hakları ihlallerinden dolayı uygulanan yaptırımlar BM dışında ABD, Japonya ve Güney Kore başta olmak üzere pek çok ülkenin özellikle ekonomi ve ticaret alanındaki kısıtlamalarını içermektedir. BM yaptırımları içinde; Kuzey Kore'ye giren ve çıkan tüm kargo üzerinde denetim yetkisi, yasaklanmış malzeme taşıyan Kuzey Kore deniz araçlarına yönelik kısıtlamalar bulunmaktadır. ABD ise kendi şirketlerinin Kuzey Kore banka ve ticaret şirketleriyle silah anlaşmaları ve silah satışına yönelik işlemlerine yasak getirmiştir. Kuzey Kore'den ithal edilen malların onaylanması gerekmektedir. Japonya, kriz dönemlerinde Kuzey Kore ile tüm ithalat ve ihracatını ve bu ülkenin deniz araçlarının limanlarına girişini yasaklamaktadır.

Kuzey Kore'nin Geleceği; seçenekler, trendler..

Kuzey Kore rejiminin muhtemel geleceği ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Bunlardan birinde geçmiş komünist sistemlerin izledikleri yollar ele alınarak²; 1980'lerin Arnavutluk'u (reform yok, statüko devam), 1990'ların Kübası (küçük bazı reformlar fakat rejim yerinde), 1990'ların Rusyası (gittikçe artan ekonomik reform ve liberalizasyon ile sonunda rejimin çökmesi), Çin (rejimin dönüşümü ve siyasi liberalizasyon), 1980'lerin Romanyası (Reform olmadığı için devrim) öngörülmektedir. Statükonun korunması ve çökme aslında bir sonuç değildir, süreçtir. Rejimin Çin'deki gibi yeni bir retorik ve buna uygun bir uygulama planı yapması gereklidir. Sonuçta ülkenin geleceği elit dinamiklerine, yapılan reformların başarılarına, ordu içindeki trendlere, ideolojik kaymalara ve liderliğin başarısı ile nihayet Çin'in Kuzey Kore'ye ilişkin politikasına bağlı olacaktır. Rejimin istikrarı büyük ölçüde yapılacak ekonomik reformlara bağlıdır. Örnek olarak, Çin ve Vietnam ekonomik reformlar ile rejimin istikrarını sağlamışlardır. Aksi takdirde ikinci seçenek olan statüko ve yalnızlık devam edecektir. Özetle rejimin dönüşüm veya çökmekten başka bir seçeneği yoktur.

Gelecek ile ilgili üç Kuzey Kore modeli öngörülebilir. Birinci olasılık, Kuzey Kore yönetiminin mevcut kapalı rejim sistemini değiştirerek kendi içinde çok partili demokratik bir yapıya kavuşması, ekonomide yapacağı reformlar ile Çin benzeri bir modele geçerek dışa açılması ve Batı ile sorunlarını zaman içinde karşılıklı güvene dayanarak aşmasıdır. Bu çözüm Kuzey Kore için en sağlıklı yol olarak gözükmektedir. İkinci yol, bunu kendi yönetimi yapmayacaksa halkın kendisinin yapması ve rejimin halk eli ile değişmesidir. Ancak bu devrimsel yöntem ülkeye kaos da getirebilir. Üçüncü yol ise ülkenin mevcut rejim ile çürümeye devam etmesi, yani kendi kendine intihar etmesidir. Umalım ki birincisi için Kuzey Kore yönetimi gerçekçi bir şekilde çalışsın. Kuzey Kore'nin yeni lideri Kim Jong Un'un radikal uygulamalara girmeyeceği öncelikle iktidarını sağlamlaştırmaya çalışacağı öngörülebilir. Bu

² Andrew Scobell: Projecting Pyongyang: The Future of North Korea's Kim Jong Il Rejime, Strategic Studies Institute, (March 2008) p.30-36..

dönemde Kuzey Kore, nükleer programıyla ilgili altılı görüşmelerin yeniden başlatılması için acele etmeyecek ancak saldırgan bir politika da izlemeyecektir. Kısa vadede çetin bir iktidar mücadelesi ya da bir askeri darbe de öngörülüyor.

ABD'nin başının başka bölgelerde belada olması ve ekonomik sıkıntıları, Kuzey Kore'yi Güney Kore ile bir savaşa girmek için cesaretlendirmektedir. Kore yarımadası gelecekte Kuzey'in kendine göre geliştirdiği bir kriz yönetim anlayışı sonucu ani başlayan ve çok yıkıcı bir savaşın alanı olabilir. Bu savaş Kuzey'in Güney'i kısa sürede işgal etme niyetine uygun konvansiyonel bir savaş senaryosu ile başlayacak ancak nükleer silah kullanımının kaçınılmaz olduğu bir çatışmaya dönüşecektir³. Kuzey Kore'nin Güney'i işgali ABD tarafından güçlü bir karşılık verilmedikçe son bulmayacaktır ve bu durum işgale karşılık nükleer silah kullanımını zorunlu kılmaktadır. Ekim 2011'de Güney Kore, Endonezya ve Japonya'ya ziyaretlerde bulunan ABD Savunma Bakanı Panetta, Kuzey Kore'nin ciddi bir tehdit olduğunu ve provakasyonlarına karşı bölgedeki varlıklarını artıracaklarını açıkladı⁴. Kuzey Kore'nin de New York'u vurma ihtimali ABD'nin uzun yıllardır kâbusudur ve füze kalkını projesinin gerekçelerinden birisidir. ABD savunma garantisinin işlememesi özellikle Japonya üzerinde etkili olacak, Asyalılaştırma (Asianization) ideolojisi kendi güvenlik gündemine uygun ve bağımsız Japon askeri yapılanmasını hızla hayata geçirecektir.

Asya-Pasifik Güvenliği ve Kuzey Kore

Amerikan ulusal güvenliğini uzun vadede tehdit eden iki alan Batı Pasifik ve İran Körfezi'dir. ABD hassas güdümlü mühimmat veya akıllı bombalar üzerindeki tekeli kaybetti. Çin, artan sayıda hassas güdümlü balistik ve cruise füzeleri imal etmektedir. Bu füzelerin hedefi Batı Pasifik'te Japonya-Okinawa adasındaki Kadena gibi Amerikan üsleri olacaktır. Çin hava ve deniz kuvvetlerini yüksek hızlı anti-gemi cruise füzeleri ile donatarak ABD gemilerini hedef almakta ve yeni DF-21 anti-gemi füzeleri geliştirmektedir. Bütün bu hazırlıkların nedeni Çin'in ABD ile savaş yapmak istemesi değil Batı Pasifik'te askeri denge kurarak ABD'nin güvenlik ortakları Japonya, Güney Kore ve Tayvan'a yeterli askeri destek vermesini önlemek, böylece bölgenin Finlandiyalaştırmasını sağlamaktır. Bölgede ABD'nin 78.000 askeri bulunmaktadır. Çin, Tayvan, Vietnam ve Filipinler arasında Spratly adalarına sahip olmak için devam eden çatışma riski ve Çin'in sürekli olarak yeni taşıyıcı filolar edinmesi ABD'nin Güney Çin denizindeki müttefiklerini tehdit etmektedir. Kuzey Kore ise 1.500-2.000 km. menzile sahip orta menzilli balistik füzeler geliştirmektedir. Bu füzeler Japonya ve Guam'ı vurabilir.

2003 yılında Kuzey Kore'nin Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'ndan (NPT) çekilmesi üzerine bu ülkeyi nükleer kabiliyetler edinmekten vaz geçirmek üzere Altı Ülke Görüşmeleri (Six Nations Talks) süreci başlatıldı. Çin'in de katkısı ile bazı kesin olmayan sonuçlara varılsa da yapılan görüşmeler Kuzey Kore'ye sadece önemli ekonomik rüşvetler sağladı⁵. Kuzey Kore, kendi nükleer enerji reaktörünü yapma hakkını savunmakta ve dünya çapındaki kara borsada nükleer madde, bilgi ve potansiyel atma araçları temin etme peşinde koşmaktadır. 2008'de ABD, Kuzey Kore'ye jest olarak terörist ülkeler listesinden ve Düşman Ülke Ticaret Kanunu Listesi'nden çıkardı. Kuzey Kore, 2005'de nükleer programını bırakacağını ilan ederek Altı Taraflı Görüşmelere (Çin, Japonya, Rusya, Güney Kore, Kuzey Kore ve ABD'nin katıldığı) tekrar başladılar. Ancak Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerini

³ Bu nedenle söz konusu savaş senaryosu 'Nuclear Nightmare' olarak adlandırılmaktadır.

⁴ Robert Burns. *Panetta discusses North Korea, cuts with troops*, *The Associated Press*, (Oct 26, 2011).

⁵ Jim Yardley: *U.S. and North Korea Blame Each Other for Stalemate in Talk*, *The New York Times*, (August 9, 2005).

nasıl tam olarak şeffaf hale getireceği ve denetime açık olmayan tesisler konusundaki anlaşmazlıklar nedeniyle görüşmeler kesildi. Kuzey Kore, 2009'da ikinci nükleer testini başarı ile icra etti. ABD ve müttefikleri Kuzey Kore'yi nükleer programından caydırmak için diyalogtan ve Çin'e başvurmaktan başka daha etkili bir yol bulamamaktadır.

Kuzey Kore'nin nükleer silah programı ile ilgili görüşmelerde aslında anlaşmaya niyeti olmadığı, daha çok ekonomik yardım almak için görüşmeleri kullandığı iddia edilmektedir. Haziran 2011'de Kuzey Kore, kısa menzilli bir füze daha test etti. Temmuz 2011'deki ASEAN Forumu'nda ABD ve Kuzey Kore arasındaki gayriresmi görüşmeler ilişkileri ısıttı. Ekim 2011'de ABD, Kuzey Kore ile uzun zamandır durmuş olan görüşmeleri yeniden başlatmak istedi ve görüşmeler için tam zamanlı bir elçi atadı. Kim Yong İl, Ağustos 2011'deki Rusya ziyaretinde görüşmelerin başlayabileceği mesajını vermişti ama ikili ya da çoklu görüşmeler için henüz bir tarih belirlenmemişti. Pyongyang bu arada nükleer silahlar konusunda hızlı adımlar attı ve hafif su reaktörü ve zenginleştirilmiş uranyum edindiğini açıkladı. Ocak 2011'de ABD Savunma Bakanı Robert Gates, Kuzey Kore'nin 5 yıl içinde ABD'yi kıtalararası balistik füze ile vuracak bir kabiliyet kazanabileceğini açıklamıştı. Böylece Kuzey Kore ABD için de doğrudan bir tehdit haline gelmektedir. ABD'nin Pyongyang'a baskı yapmak ve bunun için Çin ile işbirliği yapma stratejisi gelecekte Çin'in tutum değiştirmesi ile başka mecralara girebilir.

Sonuç; Gelecek ve Türkiye

Muhtemel bir Kuzey-Güney Kore Savaşı'nın ölümcül sonuçları ABD topraklarına da yansiyabilir. Bu durum ABD kamuoyunda yaratacağı yaygın tepkinin yanında, ABD'nin müttefiklerine yönelik savunma yükümlülüklerine ilişkin göstereceği zafiyetle birlikte sadece Uzak Doğu'dan silinmesine değil, küresel hegemonya konumundan da vazgeçmesine neden olabilir. Kısaca, Kore Savaşı, ABD'nin jandarma görevini bıraktığı çok kutuplu bir sisteme geçiş için katalizör görevi oynayabilir. ABD'nin hedef haline geleceği bir Kore Savaşı, Çin için bir taşla pek çok kuş demektir. Hele yanı başında yıllardır bekleyen Tayvan krizini de böylelikle aradan çıkarmak varken. ABD'nin Uzak Doğu'daki Güney Kore, Japonya ve Filipinler gibi savunma garantisi verdiği müttefikleri ile ilişkilerinde de önemli bir test olacaktır. Bu savaşta hava kuvvetleri ve konvansiyonel güçlerin rolü sınırlı olacak, füze ve gerilla savaşı öne çıkacaktır.

Türkiye, Güney Kore'yi 11 Ağustos 1949'da tanımıştır. Türkiye'nin 1950 Kore Savaşı sırasında yarımada'ya asker göndermiş ve çok sayıda şehit vermiş olması, iki ülke arasındaki ilişkilerin sağlam ve olumlu bir temele oturmasını sağlamıştır. Güney ve Kuzey Kore arasında 2000 yılında görüşmelerin başlaması üzerine tarafımızdan da Kuzey Kore ile ilişki tesisi yönünde adımlar atılmıştır. Bu çerçevede, Pekin'deki Türkiye ve Kuzey Kore Büyükelçilikleri tarafından 27 Haziran 2001 tarihinde yapılan paralel resmi açıklamalarla, Türkiye ve Kuzey Kore'nin 15 Ocak 2001 tarihinden geçerli olmak üzere birbirlerini tanıdıkları ve diplomatik ilişki kurmuş oldukları bildirilmiştir. Seul Büyükelçiliğimiz Kuzey Kore'ye akreditedir. Kuzey Kore ise Sofya Büyükelçiliği'ni ülkemize akredite etmiştir. Güney Kore, Çin'den sonra en çok ticaret yaptığımız ülke olmasına rağmen Kuzey Kore için henüz yolun başındayız. Türkiye'nin Kuzey Kore ile ilişkilerinin başta ekonomi, kültür ve askeri olmak üzere gelişmesi iki Kore arasındaki barışa ve bölgesel istikrara katkı sağlayacaktır.